

STALNI POSTAV TIFLOLOŠKOG MUZEJA KAO POTICAJ ZA TAKTILNO-KINESTETIČKE RADIONICE

mr. sc. ŽELJKA SUŠIĆ □ Tiflološki muzej, Zagreb

IM 55, 2024.

IZ MUZEJSKE TEORIJE I PRAKSE
MUSEUM THEORY AND PRACTICE

sl.1. Članice udruge *Sve za nju* na radionici

Muzej – most prema kulturnoj inkluziji

Tiflološki muzej u Zagrebu specijalizirana je ustanova koja kontinuirano preispituje svoje poslanje i prilagođava programe potrebama zajednice. Muzej se unutar hrvatske zajednice muzeja ističe kao ustanova koja još od svog otvorenja 1953. aktivno zagovara pravo svih na uključivanje u kulturni život. U svom djelovanju Muzej je predan uklanjanju negativnih predrasuda i stereotipa vezanih za različite mogućnosti osoba i njihovu raznolikost te kontinuirano propituje i pronalazi nove muzejske metode i pristupe u radu.¹

Od 1961., tj. nakon uvođenja Taktilne galerije Muzej neprekidno pomiče granice muzejskog iskustva. Osim vidljivih inicijativa kao što su izložbe i predavanja, Muzej redovito organizira i programe koji uključuju različite manjinske zajednice kao što su oboljeli od Alzheimerove

bolesti, osobe treće životne dobi u institucionalnom smještaju i druge skupine. Radionice su i odgovor na uočene potrebe dijela društvenih skupina i kao takve jasno naglašavaju i ističu socijalne potencijale i vrijednosti Muzeja te su zapravo i logičan razvojni korak u radu i djelovanju Tiflološkog muzeja. Od vremena korone taktilno-kinestetičke se radionice provode u prostoru Muzeja i obuhvaćaju različite skupine sudionika: učenike oštećena vida, osobe oboljele od moždanog udara, umirovljenike, osobe s intelektualnim poteškoćama, žene migrantice, žene operirane od karcinoma, kao i osobe oboljele od depresije. Ogladnu radionicu organizirali smo i za muzejske pedagoginje, članice Hrvatskoga muzejskog društva.

Za sve njih kinestetički su pokret, taktilni doživljaj i mogućnosti izražavanja doživljenih ekspresija poslužili

¹ Tiflološki muzej, Izjava o poslanju, <https://www.tifloloskimuzej.hr/hr/stalni-postav/muzejsko-poslanje/> (pristupljeno 24. srpnja 2024.).

kao posredni poticaj za osvješćivanje vlastitoga emocionalnog stanja, izražavanje osobnoga emocionalnog doživljaja stalnog postava, i to putem pokreta i plesa, za upoznavanje taktilnosti kao moguće nove sastavnice umjetničkog djela, podjednako dvodimenzionalnoga kao i trodimenzionalnoga, za snažnije razumijevanje prostora i odnosa s okolinom, što pridonosi cjelovitijem doživljaju likovnih djela.² Osvješćivanje tjelesnosti pridonijelo je tome da se Muzej sagleda na drukčiji način, da postane sigurno mjesto koje pruža zaštitu od vanjskih utjecaja, ali jednako tako i mjesto u kojemu se sve može privremeno zaboraviti i postići odmak od svega što osobu u svakodnevnom životu uznemirava. Usto je nama koji smo osmišljavali i radili na programu taktilno-kinestetičkih radionica pomoglo da uronimo u otkrivanje novih značenja stalnog postava i muzejskih predmeta, ali i da osvijestimo snagu i korisnost socijalnih potencijala Muzeja.

Polazna točka za sve aktivnosti stalni je postav Muzeja, koji promatramo kao polivalentnu platformu koja omogućuje kreiranje, uspostavu i ostvarenje različitih odnosa na relaciji muzejski predmet – posjetitelj. Odnos koji se pri susretu s postavom i izlošcima stvara kroz pokret i uz njega te uz likovni izraz dodatno se integrira u zaokruženi cjeloviti doživljaj.³ (sl. 1.)

Višeosjetilni pristup promatranju izložaba

Dok uobičajeno poimanje likovnih umjetnosti podrazumijeva razgledavanje djela ponajprije vizualno, gledanjem, autorice i voditeljice radionica – kiparica Marina Bauer i somatska praktičarka Zrinka Šimičić Mihanović, upućuju na važnost tjelesnosti u promatranju izložaba te navode da, iako se kroz izložbe i ambijente krećemo, oko skulptura i objekata obilazimo, govorimo o izražajnosti i taktilnosti materijala i površina te na mnoge druge (izravnije) načine ulazimo u tjelesnu interakciju s djelima.⁴

No prisjetimo se da nije oduvijek bilo tako i da je uspostavljanje pravila ponašanja, što podrazumijeva da je vid najbolji oblik usvajanja informacija, u muzeju tijekom vremena dokinulo višeosjetilno upoznavanje izloženog materijala.

U članku *Museum Manners, The Sensory life of early museums*⁵ istraživačica povijesnih posjetiteljskih muzejskih praksi Constance Classen, na temelju svojih istraživanja, iznijela je podatke koji nam približavaju načine ponašanja posjetitelja pri razgledavanju izloženog materijala u prvim otvorenim muzejima od sredine 16. stoljeća pa do kraja 18. stoljeća. Arhivski podatci koje je autorica obradila pokazuju da je razgledavanje materijala u navedenim stoljećima bilo osjetilno sveobuhvatno. Tako saznajemo da je u novootvorenome muzeju Ashmoleanu u Oxfordu bilo dopušteno dodirivati izloženi materijal, a rukovanje predmetima nije izlazilo iz okvira primjerenog i prihvatljivog ponašanja posjetitelja. Prema istoj autorici, i kustosi su tada imali slobodan višeosjetilni pristup u obradi pristiglog materijala, pa navodi kako se prvi kustos Ashmoleana Robert Plot pri klasificiranju

fosila koristio osjetom mirisa te pomno bilježio mirise pojedinih fosilnih materijala. Iz teksta također doznajemo da su neki posjetitelji čuvene Sloan zbirke u 18. stoljeću i olfaktorno upoznavali izložene predmete, a osjet okusa isprobanoga savršeno je dopunjavalo iskustvo onoga što su posjetitelji upoznali vidom i dodirom.⁶ Kojiput je višeosjetilno upoznavanje predmeta uključilo i dodirivanje ljudskih tjelesnih ostataka, što je, pak, povećavalo osjećaj intimnog povezivanja s osobom iz prošlih vremena, a što opisuje posjetiteljica British Museuma Sophie de la Roche.⁷ Sluh kao osjetilni kanal za upoznavanje kolekcija aktivan je već i pri slušanju vodstava/tumačenja koja posjetiteljima prenose kustosi muzeja ili pak sami vlasnici zbirki. Iz provedenog istraživanja saznajemo da je posjetiteljima bilo omogućeno i slušati eksponate, a kao primjer navodi se slušanje izloženih glazbenih automata.⁸

Međutim, tijekom vremena za upoznavanje izloženog materijala postajala je sve izrazitija opća dominacija vida, koja potiskuje višeosjetilno razgledavanje. Razloga je više. Za to je svakako vrlo važan razvoj znanosti i promjene u znanstvenoj praksi koje donose drukčiji odnos prema temi i samom predmetu proučavanja. Istraživačica Classen citira Von Uffenbacha, koji 1710. zaključuje da bi „nevidljivi osjeti imali malu ulogu u modernom znanstvenom istraživanju”.⁹

U skladu s društvenim i znanstvenim kodeksima, osjeti poput mirisa, okusa i dodira primjereniji su djeci u vrtićima i divljacima (nižim slojevima društva, nap. a), a civilizirane osobe svijet su upoznavale primarno putem vida i, pokatkad, sluha.¹⁰ Pridružimo li tome činjenicu da se u muzejima sve više počinje isticati materijalna vrijednost zbirki, što uz povećanje broja posjetitelja dovodi do povećanog rizika od oštećenja ili čak krađe materijala, sve to vodi u praksu odmicanja od višeosjetilnog upoznavanja izložaka.¹¹ Postulat „gledaj i uči” postaje bit, srž muzejskog posjeta i razgledavanja, a vid dominantan kanal za upoznavanje i razumijevanje kolekcija.¹² Ipak, istodobno je samo vrsnim stručnjacima poput kustosa te iznimnih poznavatelja područja s kojim se predmet povezuje dopušteno rukovanje predmetima i njihovo interpretiranje.¹³

Istraživanje uloge, značenja i svojstava osjetila uobičajeno se promatra unutar znanstvene discipline psihologije. No unatrag nekoliko desetljeća područje senzornog doživljavanja i važnosti koju ima ili koju može imati ulazi i u druga područja znanosti.¹⁴ Tako je unutar znanstvenog područja muzeologije snažan naglasak stavljen na dodir, a potom i šire – na učinke što ih osjet dodira ima na posjetiteljev osjećaj ugone. Čitatelje upućujemo na dio publicirane literature iz koje se uočava značenje te teme te mogući konteksti unutar muzejskog okvira proučavanja: *The Engaging Museum Black*, 2005., *The Power of Touch: Handling Objects in Museums and Heritage Contexts* Pye, 2007., *Touch in Museums Chatterjee*, 2008., *Art, Museums and Touch Candlin*, 2010.¹⁵

² Marina Bauer, „Tjelesna percepcija u doživljaju kiparskog djela” (doktorski rad, Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2023).

³ Željka Sušić, ur., *Katalog izložbe: Rak i mir* (Zagreb, Tifološki muzej, 2023).

⁴ Marina Bauer, *Opis radionica*, interni materijal, Tifološki muzej, 2021.

⁵ Constance Classen, „Museum Manners: The Sensory life of early museums”, *Journal of Social History* 40, br. 4 (2007): 895-914.

⁶ Isto, 905.

⁷ Isto, 902.

⁸ Isto, 904.

⁹ Isto, 907.

¹⁰ Classen, „Museum Manners”, 907.

¹¹ Isto, 908.

¹² Alison F. Eardley i dr., „Devisualizing the Museum: From Access to Inclusion”, *Journal of Museum Education*, 47, 2 (2022): 162.

¹³ David Howes, „Introduction to Sensory Museology”, *The Senses and Society*, 9, 3 (2014): 261, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.2752/174589314X14023847039917> (pristupljeno 22. srpnja 2024.).

¹⁴ Isto, 259.

¹⁵ Isto, 259.

Višeosjetilno razgledavanje kao moguća inkluzivno-terapeutska perspektiva

Mark Geller¹⁶ u tekstu *Arhaeology of Touch: Babylonian Magic and Healing* podsjeća nas da je u doba Mezopotamije dodirivanje predmeta prakticirano za liječenje bolesti te da je bio poznat terapijski učinak određenih predmeta. U tekstu autor skreće pozornost i na važnost razlikovanja postupaka: *dodimuti predmet* i *biti njime (predmetom) dodirnut, emotivno ili fizički*. Upravo to razlikovanje, ali dodajmo i spajanje tih dvaju postupaka, dodatno otvara prostor za različita propitivanja načina i namjene razgledavanja muzejskih predmeta i izložaba. Kao što autorica i jedna od voditeljica naših radionica kiparica Marina Bauer podsjeća, receptori za dodir raspoređeni su po cijelom tijelu, stoga razvijanje osjeta dodira i sposobnosti dodirivanja pridonose tjelesnoj osviještenosti pojedinca, dobrom osjećaju u vlastitom tijelu te aktivnoj prisutnosti u okolini.

Upravo putem tjelesnosti i sinergijskog prožimanja dodira, plesa i pokreta s likovnim oblikovanjem uspostavlja se novi, emotivni odnos s predmetima, ali i sa samim sobom. U našem primjeru, vođenim radom plesne umjetnice i somatske praktičarke Zrinke Šimičić Mihanović, usmjerenost je bila na posturi tijela, načinima kretanja, disanja, na gesti i mimici. Istaknimo da pritom, iako su u radu korištene osnovne tehnike koje se primjenjuju u plesnoj terapiji, a to su refleksija, zrcaljenje, simbolizacija tijelom, autentični pokret, ovdje nije bila riječ o art terapiji, ali je učinak radionica svakako bio terapeutski, opuštajući i usmjeren prema dovođenju tijela u ravnotežu. Iskustvo dodira, plesnog pokreta te osviješteno emotivno stanje sudionicima radionica poslužilo je kao polazište za usmjereno, od kiparice Marine Bauer, kreativno izražavanje u različitim materijalima i tehnikama (glini, žici, tkaninama, taktilnim reljefima i sl.) te je pridonijelo slojevitijem razumijevanju prostora i odnosa s okolinom, a time i cjelovitijem doživljaju likovnih djela. Na taj način posjet Muzeju dobiva dodanu vrijednost jer osim usvajanja uobičajenih informacija vezanih za predmet, višeosjetilno, tjelesno razgledavanje pridonosi i općoj (zdravstvenoj) dobrobiti posjetitelja.

Pridodajmo tome činjenicu da vrijednosti današnjih muzeja nisu mjerljive samo u domeni provođenja muzeoloških funkcija već i u domeni promatranja i evaluiranja muzeja kao otvorene platforme koja na aktivan, kreativan, pa čak i aktivistički način povezuje muzej s različitim pripadnicima zajednice. Aktivno višeosjetilno iskustvo postavlja muzeje kao mjesta u kojima posjetitelj/korisnik može pronaći odmak od vlastitih misli i životnih okolnosti, što muzeju daje dodatnu važnu, ali u nas još uvijek nedovoljno naglašenu ulogu.

Na temelju posljednjih održanih taktilno-kinestetičkih radionica u 2023., u kojima su sudjelovale žene operirane od karcinoma, članice udruge Sve za nju, u Tifološkom je muzeju osmišljen i proveden izložbeni program pod nazivom *Rak i mir*. Ta je suradnja Udruzi predložena

sl.2. Ženske osobe iz Sirije koje u Republici Hrvatskoj imaju odobren boravak, Suradnja s Centrom za kulturu dijaloga

zbog nekoliko razloga. Prvo, evaluacijom dotadašnjih muzejskih edukativnih programa zamijećeno je da ta skupina osoba do tada nije bila uključena u muzejske programe te se time opravdano nametnula ideja o njihovoj uključivanju. Drugo, vrlo bitan razlog koji je rezultat traženja odgovora na pitanja koji su mogući dodatni potencijali i značenja stalnog postava te, pridruženo, i pohranjenih predmeta, kakav se odnos razvija među posjetiteljima, muzejskim prostorom i izloženim (čuvanim) predmetima te možemo li mi, muzejski profesionalci, svjesno i usmjereno potaknuti i osvijestiti razvoj tog odnosa. Može li se odabranim, pomalo zaboravljenim tehnikama i metodama postići terapijski učinak te harmonizirati tijelo na način da ga dovedemo u psiho-senzorno-motorički sklad, a sve u prostoru muzeja i uz pomoć izloženog materijala?

Edukacijsko-rehabilitacijska znanost se još od kraja 1980-ih godina bavi kreativnim terapijama kao suprotnim metodama u postoperativnom liječenju žena nakon mastektomije¹⁷ te je kvantitativnim istraživačkim metodama potvrđen njezin pozitivan učinak. Također, osim te skupine osoba, istraživanjima su obuhvaćene i neke druge skupine, npr. osobe oboljele od depresije, u kojih je kvantitativnim analizama zaključeno da se „psihoterapija plesom i pokretom može razmatrati kao jedna od prikladnih metoda u procesu koncipiranja holističkih i interdisciplinarnih pristupa”.¹⁸ Objedinjavanjem istraživanja iz znanstvenih područja muzeologije i edukacijsko-rehabilitacijske znanosti zaključeno je da je moguće uspješno provoditi višeosjetilno razgledavanje muzejskih izložaka, i to metodama rada za koje postoje dokazani znanstveni rezultati. (sl.2.)

¹⁶ Mark Geller, „Arhaeology of Touch: Babylonian Magic and Healing”, u: *The Power of Touch: Handling Objects in Museum and Heritage Contexts*, ur. Elizabeth Pye (New York: Routledge, 2007), 63.

¹⁷ Miroslav Prstačić i Ruža Sabol, „Kreativna terapija kao suportivna metoda u postoperativnom liječenju žena nakon mastektomije”, *Defektologija* 23, br. 2 (1987): 217-228.

¹⁸ Renata Martinec, Tončica Šiškov, Renata Pinjatel i Dubravka Stijačić, „Primjena psihoterapije pokretom i plesom u osoba s depresijom”, *Socijalna psihijatrija* 42, br. 3 (2014): 145-154.

Suradnički model: izložba *Rak i mir*

Na temelju provedenih taktilno-kinestetičkih radionica, osmišljen je opsegom manji izložbeni program pod nazivom *Rak i mir*. Izložba je konceptom osmišljavanja i pripreme rađena prema participativnome modelu te je ostvarena u suradnji s Katedrom za muzeologiju, profesorima i studentima četvrte godine diplomskog studija Muzeologija i upravljanje baštinom, kao i s članicama udruge *Sve za nju*. Tijekom suradnje organizirana su tri predavanja/radionice pod vodstvom prof. dr. Žarke Vujić, koja u katalogu izložbe navodi: „Sastali smo se svi zajedno nekoliko puta. Prvo smo se posvetili upoznavanju sa samim projektom te uporabom emocija u muzeju, a članice udruge podijelile su s nama svoje emocije koje su doživljavale tijekom uspostavljanja dijagnoze i liječenja. Potom smo osvijestili što znači koncipirati izložbu i koji su njezini najvažniji elementi. Podijelili smo se u tri mješovite grupe, započeli s konkretnim radom te na zadnjoj radionici donijeli odluku o tome kako će naša izložba sadržavati najbolje i najdojmljivije elemente iz sva tri prijedloga. Studenti su preuzeli napisati i uvodnu legendu, a članice udruge odlučile su pridodati i svoje osobne simboličke predmete koji mogu pridonijeti interpretaciji.”¹⁹ Izložba *Rak i mir* primjer je uspješnoga suradničkog odnosa muzeja, akademske zajednice i civilnog društva, a izloženi su radovi nastali u radionicama te osobni predmeti i iskazi koji su stvorili snažno, duboko emotivno i inkluzivno ozračje. Prezentirani su radovi ujedno odraz uspostavljenog odnosa i kreativnog procesa s autoricama i voditeljicama radionica koji se temeljio na doživljajima, emocijama, samorefleksiji polaznica radionica i autentično su svjedočenje o osobnim, emotivnim i intimnim stanjima do kojih se došlo preko muzejskih predmeta. Dogovorno, izloženi su anonimno, osim pojedinih tekstualnih za koje su sudionice izrazile želju da ih potpišu. Ostali tekstovi i legende spoj su rada svih sudionika: žena iz Udruge, studenata i muzealaca. Naslov izložbe *Rak i mir* odredile su same polaznice radionica i taj naziv odražava njihovu svakodnevnu bivalentnost; isticanje riječi *rak* pojavljuje se kao snažan poriv i zapravo je intiman glas kojim se, s jedne strane, izgovara dijagnoza i time simbolizira borba s bolešću, a s druge odražava stalnu potrebu i potragu za mirom i odmakom od realnosti. Izloženi emotivni predmeti (vlasulje, osobno zabilježene misli, fotografije prije i nakon kemoterapije) također su iskaz spremnosti na dijeljenje intime, ali u kontroliranim uvjetima i unutar zajednički dogovorenog okvira. Participativni odnos podrazumijeva poštovanje suradnika, prihvatanje drugih mišljenja i stajališta pa smo zbog osjetljivosti teme i poštovanja etičkog kodeksa i uspostavljenoga suradničkog odnosa te zbog razumijevanja nespremnosti na medijsko izlaganje donijeli odluku da izložbu promičemo bez dodatne veće eksponiranosti, bilo sudionika, bilo sadržaja. Na taj smo način nastojali terapijski učinak i osjećaj dobrobiti zadržati izvan dosega masovnih medija, a ipak u krugu redovnih muzejskih posjetitelja, učenika, studenata i njihovih prijatelja, članica Udruge i članova njihovih obitelji.

Spomenimo, projekt *Stalni postav kao poticaj za taktilno-kinestetičke radionice*, s pripadajućom izložbom *Rak i mir*, financiran je sredstvima Ministarstva kulture i medija i dobitnik je Godišnje nagrade za 2023. u kategoriji Inovativne/održive prakse, nagrade koju dodjeljuje ICOM Hrvatska.

Za budućnost – istraživanje doživljajnih granica

Pristupimo li izložbenim postavima kao multisenzornom spektru, tada korištenje samo jednoga senzornog kanala može značiti i uskraćivanje potencijalno cjelovitog doživljaja posjetiteljima, čemu zapravo težimo. U muzejima svakodnevno razmišljamo o unapređenju i modernizaciji rada te aktivno tražimo modele kojima je to moguće i realizirati. Jedan od njih, koji smo proveli u Tiflološkome muzeju, jest uključivanje plesa, pokreta i dodira pri razgledavanju postava. Time je stalnom postavu pridodana nova, aktivna, inkluzivna dimenzija koja omogućuje i dopušta ispreplitanje sfere kognitivnoga, tjelesnoga, senzornoga i emotivnoga. Također se pokazalo da prožimanje i povezivanje umjetničkih disciplina i multisenzornog doživljaja može imati terapijski učinak, a u konačnici muzeje uistinu pozicionira kao mjesta na kojima se posjetitelji dobro osjećaju.

Provedene metode rada otvaraju prostore i za buduća stručno-znanstvena istraživanja koja će uz primjenu odabranih metoda istraživanja potvrditi ono što je na primjeru Tiflološkog muzeja zapaženo opservacijom i na temelju prikupljenih usmenih i pisanih povratnih informacija svih sudionika radionica i izložbe, a to je zaključak da višeosjetilno upoznavanje muzejskih izložaba zasigurno ima pozitivan učinak na posjetitelje.

LITERATURA

1. Tiflološki muzej. „O nama: Izjava o poslanju”. <https://www.tiflo-loskimuzej.hr/hr/stalni-postav/muzejsko-poslanje/> (pristupljeno 24. srpnja 2024.).
2. Bauer, Marina. „Tjelesna percepcija u doživljaju kiparskog djela”. Doktorski rad, Akademija likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, 2023.
3. Sušić, Željka. „Rak i mir”. U: *Katalog izložbe: Rak i mir*, ur. Željka Sušić, 1. Zagreb: Tiflološki muzej, 2023.
4. Bauer, Marina. Opis radionica, interni materijal. Tiflološki muzej, Zagreb, 2021.
5. Classen, Constance. „Museum Manners, The Sensory life of early museums”. *Journal of Social History* 40, br. 4 (2007): 895-914.
6. Isto, 906.
7. Isto, 902.
8. Isto, 904.
9. Isto, 907.
10. Isto, 907.
11. Isto, 908.
12. Eardley, F., Alison, Hannah Thompson, Anna Fineman, Rachel Hutchinson, Lindsay Bywood, Matthew Cock. „Devisualizing the Museum: From Access to Inclusion”. *Journal of Museum Education* 47, 2 (2022): 162.

¹⁹ Žarka Vujić, *Katalog izložbe: Rak i mir* (Zagreb, Tiflološki muzej, 2023).

13. Howes, David. „Introduction to Sensory Museology”. *The Senses and Society* 9, 3 (2014): 261. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.2752/174589314X14023847039917> (pristupljeno 22. srpnja 2024.).

14. Isto, 259.

15. Isto, 259.

16. Geller, Mark. „Arhaeology of Touch: Babylonian Magic and Healing”. U: *The Power of Touch: Handling Objects in Museum and Heritage Contexts*, ur. Elizabeth Pye, 63. New York: Routledge, 2007.

17. Prstačić, Miroslav, Ruža Sabol. „Kreativna terapija kao suportivna metoda u postoperativnom liječenju žena nakon mastektomije”. *Defektologija* 23, 2 (1987): 217–228.

18. Martinec, Renata, Tončica Šiškov, Renata Pinjatela, Dubravka Stijačić. „Primjena psihoterapije pokretom i plesom u osoba s depresijom”. *Socijalna psihijatrija* 42, 3 (2014): 145–154.

19. Vujić, Žarka. „Rak i mir”. U: *Katalog izložbe: Rak i mir*, ur. Željka Sušić, 5. Zagreb: Tiflološki muzej, 2023.

Primljeno: 9. kolovoza 2024.

THE PERMANENT DISPLAY OF THE TYPHLOLOGICAL MUSEUM AS STIMULUS FOR TACTILE AND KINAESTHETIC WORKSHOPS

Since its opening in 1953 the Typhlological Museum in Zagreb has been actively involved in the promotion of the rights of all to take part in cultural life, setting aside prejudices and stereotypes and seeking new interpretive methods in museum work. Since the introduction of the Tactile Gallery in 1961, the museum has explored new forms of museum experience, and since the pandemic it has furthered its work through tactile and kinaesthetic workshops involving various groups of people who otherwise do not regularly visit museums.

The creators and leaders of the workshops Marine Bauer and Zrinka Šimičić Mihanović headed the participants in the direction multisensory cognition through dance, movement and touch. Although the workshops are not directly therapeutic, they tend to relax the participants, prompt them to creative expression in various materials and techniques. The multisensory approach to looking around the set-up enables a stronger understanding of works of art, stimulates physical awareness, creates positive new experience.

The results of the last workshop conducted was the exhibition *Cancer and Peace* [sounds in Croatian like War and Peace], created jointly with the *Everything for Her* Society and with museology students. The exhibition was an example of good collaboration of academia, museum and civil society. Workshops and exhibition both put forward the therapeutic potential of the museum and position the museum venue as space for creative expression and emotional winding-down. The multisensory approach enables understanding of the cultural heritage in a different way, creates a positive and inclusive practice and the Typhlological Museum with its innovative approach refers out to one of the ways in which museums can make an active contribution to the health and welfare of members of the community.